

Plv. hoge commissaris te Djakarta (Gieben) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 4 sept. 1950

Mede voor Stikker en Fockema.

Een zo categorische uitspraak als Rum blijkens Uw 260 aan U heeft gedaan, n.l. dat in beginsel de Indonesische Regering besloten had, dat de Ambonese soldaten naar hun land zouden kunnen worden teruggevoerd, is hier te lande tegenover mij nog niet gegeven. Hatta heeft, wanneer ik dat vaste agenda punt met hem besprak, altijd doen blijken, dat vooralsnog het bezwaar van Leimena tegen die terugzending (zie mijn 142 aan Stikker) de doorslag gaf. Het lijkt mij dan ook dat Rum verder gegaan is dan hij kan verantwoorden. Hoogstens - en dat zou reeds winst zijn - was hij gemachtigd te verklaren dat de RI in beginsel weliswaar met die terugzending instemt, doch het tijdstip om daarmee te beginnen nog niet gekomen acht. Dat tijdstip nu is voor ons van alles overheersend belang. Ik wil zelfs stellen dat de afvoer naar Nederland van KI troepen van dat tijdstip afhankelijk is. Zaterdagmorgen voor ontvangst van Uw 260 hebben Alons en ik voor de zoveelste maal het probleem der Ambonese militairen besproken. De afvoer van niet-Ambonese Indonesische militairen verloopt bevredigend vlot, terwijl de afvoer naar Nederland, uitsluitend beoordeeld naar de verwerkingscapaciteit hier, in een drietal maanden praktisch voltooid kan zijn. Er mag echter geen situatie ontstaan, dat als enige restanten van de militaire afwikkeling zich hier ettelijke duizenden gewapende en/of ongewapende Ambonese militairen bevinden, voor wie wij krachtens de overeenkomst van 15 Juli verantwoordelijk zijn, zonder dat wij over enig machtsapparaat beschikken. Dit zou voor de afwikkelingscommandant en ook voor de Nederlandse Regering een volslagen onaanvaardbare positie zijn. Al valt te betwijfelen of bij een werkelijk conflict de hier aanwezige KL als machtsapparaat contra Ambonese militairen bruikbaar zal blijken, zo gaat toch op het ogenblik van die KL, in wier midden of nabijheid Ambonese militairen gelegerd zijn, zowel naar Ambonese als naar RI zijde een sterk apaiserende invloed uit. Ons enige werkelijke machtsapparaat tegenover de Ambonezen is de militaire politie, waarop de handhaving van ordelijk gedrag in het openbaar steunt. Met de afvoer der KI neemt de apaiserende werking er van af, terwijl de militaire politie, die in de minderheid is, is samengesteld uit Nederlandse marechaussee en voorts goeddeels uit geselecteerde en extra opgeleide manschappen der oorspronkelijke KL door afvoer naar Nederland gestadig in sterkte terugloopt. Het critieke punt nadert snel. Volgens mijn militaire adviseurs moet de aanwezigheid van één bataljon KL in elk afwikkelingsrayon reeds als nauwelijks aanvaardbaar minimum worden beschouwd. Indien dus voor de Ambonese bij de KL gedetacheerde militairen niet spoedig een oplossing wordt gevonden, zal de afvoer van de KL met inbegrip van de militaire politie moeten worden vertraagd, wil het afwikkelingscommando zijn verantwoordelijkheid ten opzichte van de Ambonese militairen kunnen blijven dragen. Ik besef zeer wel dat deze vertragung U in Nederland voor verschillende zeer grote moeilijkheden zal stellen. Inzake de Ambonese militairen bestaan in feite slechts 2 oplossingen. De eerste en beste oplossing is dat de Ambonese affaire (eventueel als gevolg van initiatief der UNCI) politiek wordt opgelost, en daardoor Ambon voor militairen open zal komen. Deze oplossing zal echter veel voorbereiding en praten kosten. Het is wel haast ondenkbaar dat die oplossing zou komen op een tijdstip dat bij normaal doorlopen van de afvoer van de KI naar Nederland ons hier niet reeds voor grote moeilijkheden ziet geplaatst. Indien wij dus alleen op deze oplossing zouden spelen, zouden wij nu reeds de afvoer van de KL moeten gaan vertragen. Wij kunnen ons niet veroorloven op een spoediger resultaat van het initiatief van de UNCI te speculeren.

De tweede oplossing is dat wij toestemming van de RI verkrijgen om, ongeacht de politieke oplossing van het Ambonese geschil, de Ambonezen naar Ambon af te voeren.

Een derde oplossing kunnen Alons en ik niet zien. Wij zijn nu eenmaal gebonden aan de overeenkomst van 15 Juli en met name is het, gezien de huidige nog zeer sterke spanningen in en om de Ambonese militairen, volgens Alons uitgesloten te achten dat de Ambonezen met afvoer naar een andere plaats dan Ambon of met voortaan onder verantwoordelijkheid der RI verblijven in hun kampementen genoeg zouden nemen. Ik zie dus als enige weg de tweede oplossing en meen, dat wij daarop ons nu geheel moeten concentreren. Het afwikkelingscommando vestigt in zijn dagelijkse contacten met legerautoriteiten van de RI steeds weer de aandacht op de noodzakelijke terugvoer der Ambonezen naar Ambon, en vindt daarin steun ook bij Simatupang. Simatupang is er natuurlijk veel aan gelegen de haarden van onrust gevoed door Ambonese militairen buiten Ambon op te ruimen, terwijl het alternatief van verlenging van het verblijf van de KL voor hem weinig aantrekkelijk is en politiek moeilijk verteerbaar. De mededelingen van Rum aan U is mij aanleiding zo spoedig mogelijk bij Hatta, die thans met verlof is, naar de juiste stand van zaken te gaan informeren. Ik verwacht niet van Hatta bevestiging van Rum's verklaring aan U te vernemen. Het is niet waarschijnlijk dat het demissionaire Kabinet recentelijk een zo belangrijke beslissing zou hebben genomen en dat bovendien ons die niet ter ore zou zijn gekomen. Voorts heb ik vanmorgen de 3 leden der UNCI bij mij uitgenodigd en hen in tegenwoordigheid van Schürmann een openhartige uiteenzetting onzer moeilijke positie gegeven in de geest van het bovenstaande (waarbij ik uiteraard vermeed kennis van Doolittle's initiatief plan te verraden). De UNCI zeide mij toe bij hun aanstaande reis langs de kampen op Java de 2^e oplossing scherp in gedachten te zullen houden en daarover met verschillende Indonesische autoriteiten te zullen praten, hen er op te wijzen dat naar her oordeel van de UNCI de RI inzake ons probleem der Ambonese militairen niet slechts tijdelijk mocht toezien. De reis van de UNCI langs de kampen is enige dagen vertraagd doordat Wongsonegoro ingevolge de Kabinetsformatie zeer bezet is geweest. Het vertrek is voorlopig op Woensdag gesteld. Mijnerzijds zijn maatregelen genomen om de UNCI faciliteiten en gegevens te verschaffen.